

AMOS Protocol

Medicijnverstrekking en medisch handelen op school

1 oktober 2015

Inhoud:

Inleiding

- 1. Een leerling wordt ziek op school**
- 2. Het verstrekken van medicijnen in reguliere situaties**
- 3. Het verrichten van medische handelingen**
- 4. Medicijnverstrekking en medische handelingen in noodsituaties**
- 5. Overgangsregeling bij de invoering van het AMOS protocol**

Bijlagen:

- 1) Toestemmingsformulier handelwijze in geval van ziekte leerling op school**
- 2) Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medische handelingen en het toedienen van medicijnen op school**
- 3) Handelen bij calamiteiten t.g.v. medicijntoediening of medische handelingen**
- 4) Wettelijke regels en aansprakelijkheid**
- 5) Medisch handelen in noodsituaties**
- 6) Standpunt College van Bestuur**

Inleiding

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn of buikpijn.

Ook krijgen scholen steeds vaker het verzoek van ouders om hun kind door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. En in toenemende mate wordt er werkelijk medisch handelen van leerkrachten verwacht, zoals het geven van sondevoeding, toedienen van injecties, het prikken van bloedsuiker en dergelijke. Met de komst van passend onderwijs is het mogelijk dat nog meer basisscholen met deze vragen te maken krijgen.

Met het oog op de gezondheid van leerlingen is het van groot belang dat personeelsleden in dergelijke situaties zorgvuldig handelen en over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Medicijnverstrekking en het uitvoeren van medische handelingen op school brengt risico's met zich mee, ook op juridisch gebied. Personeelsleden en schoolleiding moeten zich realiseren dat wanneer zij fouten maken of zich vergissen, zij voor deze foute handelingen of vergissingen civielrechtelijk en in sommige gevallen ook strafrechtelijk aansprakelijk gesteld kunnen worden. Vanwege dit risico vindt AMOS het niet verantwoord om haar personeelsleden medicijnen te laten verstrekken of medische handelingen te laten verrichten. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de ouders en de school kan die niet overnemen.

In dit protocol wordt aangegeven hoe personeel op de AMOS scholen in voorkomende situaties kan handelen. Het gaat daarbij om de volgende situaties:

- een leerling wordt ziek op school
- het verstrekken van medicijnen in reguliere en noodsituaties
- medische handelingen in reguliere en noodsituaties.

Uitgangspunt van dit protocol is dat er geen medicijnen worden verstrekt aan leerlingen en dat er geen medische handelingen worden verricht door personeelsleden.

De algemene richtlijnen in dit protocol vormen de basis voor het handelen op AMOS scholen. Scholen kunnen, uitgaande van de uitgangspunten in dit protocol, aanvullende specifieke handelingsprotocollen ten aanzien van bepaalde aandoeningen (bijvoorbeeld epilepsie) hanteren.

Bij de totstandkoming van dit AMOS protocol is gebruik gemaakt van de twee Model-protocollen *Medicijnverstrekking en medische handelingen op scholen* van de PO Raad en van het protocol *Medische handelingen* van Stichting Kind en Onderwijs in Rotterdam. Verder is bij de totstandkoming de *Expertgroep voor kinderen met een medische of revalidatiehulpvraag in het regulier basisonderwijs*

van het Samenwerkingsverband Amsterdam Diemen geraadpleegd en zijn in het protocol aanbevelingen verwerkt vanuit de AMOS adviesgroep Onderwijs & Innovatie en het Klein Directeuren Overleg. Het protocol is door juristen van Verus gecontroleerd en juridisch correct bevonden. De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad van AMOS heeft met het protocol ingestemd.

N.B. Dit protocol voorziet in richtlijnen waarbij voor alle betrokken partijen de beste voorwaarden worden georganiseerd. Bij spoedgevallen zal in de praktijk altijd een afweging tussen protocollaire en pragmatische zaken moeten plaatsvinden. **In noodsituaties zijn protocollen en handreikingen niet van toepassing. Iedere burger wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen** (zie ook bijlage 5).

1: Een leerling wordt ziek op school

Als een leerling ziek wordt op school moet de leerkracht direct bepalen hoe hij/zij handelt. Het komt regelmatig voor dat een leerling 's morgens gezond op school komt en tijdens de lessen last krijgt van hoofd-, buik- of oorpijn. Ook kan een leerling bijvoorbeeld door een insect gestoken worden. Een leerkracht verstrekt dan soms – zonder toestemming of medeweten van ouders - medicatie zoals paracetamol of Azaron. Een probleem daarbij is dat leerkrachten over het algemeen niet deskundig zijn om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden.

Uitgangspunt is: **er worden géén medicijnen verstrekt (ook geen medicijnen die zonder doktersrecept te verkrijgen zijn) en een leerling die ziek wordt, gaat naar huis.**

Hierbij worden de volgende stappen gevolgd:

- a) De leerkracht of administratie neemt direct contact op met de ouders om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen? Wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden? Moet een medewerker nu direct met het kind naar de huisarts of het ziekenhuis?). Problematisch is het wanneer de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn. De leerkracht zal in zo'n situatie moeten inschatten of er een (huis-)arts geraadpleegd moet worden.
- b) Zorg dat tijdens het organiseren van opvang voor de zieke leerling, hij/zij niet alleen blijft.
- c) Zoek informatie over de leerling op in de leerling-administratie en ga na of er speciale (medische) notities zijn betreffende deze leerling.
- d) Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn kan bijvoorbeeld een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft dan zaak het kind voortdurend te observeren. Bij de inschatting dat een diagnose van een arts vereist is, bel dan met de huisarts van de leerling of

een huisartsenpost in de buurt en als die niet te bereiken zijn, met 112 over hoe verder te handelen.

e) Informeer de schoolleiding

Uitgangspunt is: men handelt zo zorgvuldig mogelijk en conform het protocol. Dit is aan alle personeelsleden uitgereikt en ook de ouders kennen het (zie bijlage 1).

Enkele zaken om op te letten in geval van ziekte of pijn:

- toename van de pijn
- misselijkheid
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen)
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur)
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust of afnemen van alertheid).

Tips:

- zorg dat de waarschuwingstelefoonnummers van ouders/verzorgers in de leerlingenadministratie staan en jaarlijks worden geactualiseerd
- zorg voor een verantwoordelijke voor het invoeren van wijzigingen als ouders dit doorgeven via directie of administratie
- zorg ervoor dat deze telefoonnummers vóór in de klassenadministratiemap staan zodat de leerkracht deze direct ter beschikking heeft
- neem in deze lijst ook bekende gegevens met betrekking tot allergieën en medicijngebruik op die door de ouders gemeld worden bij aanmelding
- maak van levensbedreigende zaken (bijvoorbeeld een noten- of bijensteekallergie) een aparte en duidelijk zichtbare vermelding op de lijst.
- Omdat het vervoeren van een zieke of gewonde leerling risico's met zich kan brengen is het raadzaam na te gaan of het in zo'n situatie mogelijk is een ambulance te laten komen.

2. Het verstrekken van medicijnen in reguliere situaties

Leerlingen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens de schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan pufjes voor astma, adhd-medicatie of antibiotica. Ouder(s)/verzorger(s) kunnen aan schoolleiding of leerkracht vragen deze medicijnen te verstrekken.

AMOS neemt hierin het volgende standpunt in:

- **Op school worden geen medicijnen verstrekt door personeelsleden. Dit geldt ook voor medicijnen die niet door een arts zijn voorgeschreven, zoals paracetamol. Ouders/verzorgers weten dat zij voor medicijnverstrekking aan hun kind geen personeelsleden kunnen inschakelen.** Zij worden hier op gewezen bij inschrijving. Indien leerlingen

medicatie nodig hebben dienen de ouders/verzorgers of de leerling zélf zorg te dragen voor inname van deze medicatie. Hiertoe kunnen afspraken met de school (ruimte, tijd en dergelijke) worden vastgelegd (zie bijlage 2).

- De ouders/verzorgers zijn verantwoordelijk voor de aanwezigheid van voldoende medicatie en het beheer daarvan. Het bewaren van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. De medicijnen worden in een afgesloten ruimte/(koel-)kast bewaard. Medicijnen worden in geen geval bewaard in het bureau van de leerkracht. Het gevaar bestaat dan immers dat leerlingen de medicijnen kunnen meenemen.
- Tijdens buitenschoolse activiteiten zoals schoolreis of schoolkamp gaat één van de ouders/verzorgers of een door de ouders aangewezen persoon (geen schoolpersoneel) mee om zorg te dragen voor inname van de medicatie, indien de leerling niet zelf zorg kan dragen voor inname van de medicatie.

3. Het verrichten van medische handelingen

Medische handelingen

Het is van groot belang dat chronisch of langdurig zieke kinderen en kinderen met een handicap zoveel mogelijk gewoon naar school kunnen gaan. Soms hebben deze leerlingen onder schooltijd medische zorg nodig, zoals het toedienen van sondevoeding of het meten van de bloedsuikerspiegel in geval van diabetes. **Medische handelingen worden op de AMOS-scholen niet door schoolpersoneel uitgevoerd.** Dit ter bescherming van het personeel dat niet voor het uitvoeren van deze handelingen is opgeleid. Ouder(s)/verzorger(s) zijn verantwoordelijk voor het organiseren van medische handelingen. Deze kunnen bijvoorbeeld door Stichting Thuiszorg of door de ouder(s)/verzorger(s) zelf op school worden uitgevoerd. Hiertoe kunnen afspraken met de school worden vastgelegd (zie bijlage 2). Kinderen waarbij medische handelingen verricht moeten worden tijdens schooltijd kunnen dus mogelijk wel toegelaten worden tot de school. Voorwaarde is dat goede afspraken gemaakt kunnen worden met medici, paramedici of thuiszorgorganisatie en dat bevoegde en bekwame beroepskrachten de bovengenoemde handelingen op school komen verrichten.

Eenvoudige handelingen

Behalve de hierboven genoemde medische handelingen kunnen op school ook zgn. 'eenvoudige handelingen' aan de orde zijn. Hierbij gaat het om 'huis-, tuin-, en keukenhandelingen' in niet-acute situaties, zoals het verzorgen van schaafwondjes, het plakken of verwijderen van pleisters en het aanleggen van een mitella ter ondersteuning van een pols die pijnlijk is na een val. Dergelijke eenvoudige handelingen kunnen in principe zonder problemen door leerkrachten uitgevoerd worden, echter meestal wel door instructies op te volgen over hoe te handelen volgens de EHBO-regels. Het bestuursstandpunt ten aanzien van medische handelingen op school geldt niet voor deze eenvoudige handelingen. De hier genoemde eenvoudige handelingen mogen door schoolpersoneel op de AMOS scholen worden uitgevoerd.

4. Medicijnverstrekking en medisch handelen in noodsituaties

Voor leerlingen voor wie het noodzakelijk is om in een acute situatie onmiddellijk een levensreddend medicijn toe te dienen, bijvoorbeeld een injectie in geval van een notenallergie, of een allergische reactie op wespen- of bijensteken, wordt bij de inschrijving een formulier opgesteld door ouders en schoolleiding. Hierin staan de plichten van ouders en schoolpersoneel beschreven en de omstandigheden waaronder de medicijnen moeten worden verstrekt. Het formulier wordt door ouders en school ondertekend. Door het formulier zorgvuldig in te vullen en te ondertekenen geven ouders duidelijk aan wat voor het welzijn van hun kind belangrijk is en weet de school wat moet worden gedaan en wie waar verantwoordelijk voor is.

De ouders/verzorgers tekenen ervoor dat zij:

- het formulier volledig naar waarheid invullen en een verklaring van de behandelend arts bijvoegen
- het initiatief nemen om met de personeelsleden (die na overleg met de schoolleiding vrijwillig hebben ingestemd om deze zorg op zich te nemen) de wijze van toediening van het noodmedicijn te bespreken¹
- het initiatief nemen om minimaal eens per drie maanden de stand van zaken met deze personeelsleden te bespreken
- bij de start van een nieuw schooljaar contact op zullen nemen om de stand van zaken opnieuw te bespreken
- direct contact op nemen met de school bij veranderingen met betrekking tot de medische conditie van de leerling, het medicijn of bij verandering van de manier waarop het medicijn verstrekt moet worden of de medische handeling moet worden uitgevoerd
- ervoor zorgen dat voldoende medicijnen in de oorspronkelijke verpakking met etiket, voorschrift en de naam van de leerling op school aanwezig zijn
- zelf letten op de vervaldatum van de medicijnen.

De directie van de school tekent ervoor dat:

¹ Over het verzekeren van het risico dat deze personeelsleden lopen wordt door de verzekeringscontactpersoon (Raetsheren van Orden B.V.) het volgende aangegeven:

“Onder de aansprakelijkheidsverzekering is dekking opgenomen voor het verrichten van medische handelingen. In artikel 2.12 van de voorwaarden is deze dekking als volgt omschreven:

Meeverzekerd is de aansprakelijkheid van verzekerden voor schade voortvloeiende uit activiteiten die vallen onder de wet BIG indien de leerkracht, die deze activiteiten verricht, door een medicus behandelingsbekwaam is verklaard.

Bij het verrichten van een medisch handeling dient een medewerker/leraar dus vooraf geïnstrueerd te zijn door een medisch specialist en door deze persoon behandelingsbekwaam verklaard te zijn.”

Zie ook bijlage 4 van dit protocol.

- er zorg voor wordt gedragen dat het hierboven genoemde afsprakenformulier op een voor alle betrokkenen bekende, duidelijke plaats is opgeborgen
- er zorg voor wordt gedragen dat er een ruimte beschikbaar is.

Let op: het invullen en ondertekenen van het formulier vrijwaart nooit verkeerd handelen en de consequenties daarvan! Met het protocol en het formulier zorgt de school er met name voor dat zij alles in het werk heeft gesteld om zo zorgvuldig mogelijk te handelen. Personeelsleden moeten zelfstandig kiezen voor het uitvoeren van de handelingen en mogen daar nooit toe gedwongen worden.

Mocht een leerling niet goed reageren op een acuut medicijn of mocht er onverhoopt toch een fout gemaakt worden bij de toediening van het medicijn, dan moet direct met de huisarts, het ziekenhuis of 112 en met de ouder(s)/verzorger(s) gebeld worden. Volg bij een ernstige situatie de richtlijnen in bijlage 3.

Om acute probleemsituaties op te lossen die door het bestuursstandpunt ten aanzien van het verrichten van medische handelingen door schoolpersoneel kunnen ontstaan, kan gebruik worden gemaakt van de volgende overgangsregeling.

5. Overgangsregeling bij de invoering van het AMOS Protocol

Het streven is om het AMOS protocol Medicijnverstrekking en medisch handelen zo spoedig mogelijk op alle AMOS-scholen in te voeren.

Ten aanzien van het informeren van ouders/verzorgers geldt het volgende:

- De AMOS-scholen informeren ouders/verzorgers zo spoedig mogelijk na vaststelling van het protocol over de inhoud van het protocol en de consequenties hiervan.
- Het protocol is vanaf het moment van presentatie aan ouders/verzorgers leidend bij de aanmelding van nieuwe leerlingen. Dat betekent concreet dat zaken met betrekking tot medicatie en medische handelingen direct bij de aanmelding op school besproken dienen te worden, als toevoeging aan het aanmeldingsformulier.
- Wanneer voor leerlingen die al op de school zitten het toedienen van medicatie noodzakelijk wordt nadat het protocol van kracht is geworden, zal het protocol leidend zijn.
- Voor leerlingen die al op de school zitten en waarbij sprake is van eerder gemaakte afspraken ten aanzien van het toedienen of gebruik van medicatie, geldt het volgende advies: de schoolleiding nodigt de ouders/verzorgers uit

om op basis van de afspraken in het protocol in gesprek te gaan over de nieuwe situatie. Uitgangspunt daarbij is dat iedereen zich realiseert dat de verantwoordelijkheid ten aanzien van het gebruik en toedienen van de medicatie niet bij de school ligt, maar bij de ouders/verzorgers. Samen wordt zorgvuldig gezocht naar een passende oplossing.

- Wanneer geen passende oplossing op korte termijn kan worden gevonden, kan de school zolang als nodig is afwijken van de afspraken in het protocol. Samen met de ouders wordt dan gezocht naar een definitieve oplossing. Wanneer voor deze tijdelijke situatie gekozen wordt zal de school(leiding) de verantwoordelijkheid ten aanzien van het toedienen zoveel mogelijk bij de ouders/verzorgers neerleggen. In deze situatie gelden wel alle andere afspraken uit het protocol. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het verantwoord bewaren van medicatie.
- Als ouders/verzorgers en school naar aanleiding van de invoering van het protocol niet samen tot een oplossing kunnen komen kan een beroep worden gedaan op ondersteuning vanuit Lokaal PO. Het gaat hierbij om advisering van school en ouders/verzorgers op basis van wet- en regelgeving en het zoeken naar een passende oplossing.

Bijlagen

Bijlage 1: Toestemmingsformulier handelwijze in geval van ziekte leerling op school (bijlage bij inschrijfformulier school)

Het kan voorkomen dat uw kind tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, of bijvoorbeeld door een insect wordt gestoken. In zo'n geval zal de school altijd contact opnemen met u als ouder(s)/verzorger(s) of met een andere, door u aangewezen persoon. Het is mogelijk dat deze personen niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet, zal de leerkracht beoordelen of uw kind afzondering en rust nodig heeft. Bij twijfel zal altijd een arts geconsulteerd worden. De leerkracht dient geen medicijnen toe (ook geen medicijnen die zonder doktersrecept te verkrijgen zijn, zoals pijnstillers).

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

Naam leerling:

Geboortedatum:

Naam ouder/verzorger (tevens eerste waarschuwingsadres):.....

Telefoon thuis Mobiel:

Telefoon werk Mobiel:

Naam, adres, woonplaats huisarts:

Telefoon huisarts:

Te waarschuwen personen, indien eerste ouder/verzorger niet bereikbaar is:

1. Naam:

Relatie tot de leerling: (bijv. vader, tante, buurvrouw)

Telefoon thuis: Mobiel:

Telefoon werk: Mobiel:

2. Naam:

Relatie tot de leerling: (bijv. vader, tante, buurvrouw)

Telefoon thuis: Mobiel:

Telefoon werk: Mobiel:

Z.O.Z.

Mijn kind is overgevoelig/allergisch voor de volgende zaken:

- MEDICIJNEN
Naam:

- ONTSMETTINGSMIDDELEN
Naam:

- SMEERSEL TJES tegen bijvoorbeeld insectenbeten
Naam:

- PLEISTERS:
Naam:

- VOEDINGSMIDDELEN:
Naam:

- OVERIG:
Naam:

Het is voor de gezondheid van uw kind van groot belang dat bovenstaande gegevens actueel zijn. U als ouder(s)/verzorger(s), bent verplicht en verantwoordelijk de gegevens van dit formulier, zolang uw kind bij ons op school zit, actueel te houden en er zorg voor te dragen dat alle noodzakelijke gegevens altijd op school beschikbaar zijn. U verklaart om die reden dan ook dat u eventuele veranderingen direct doorgeeft aan de directie van de school.

Ondertekening door ouders/verzorgers:

Naam:

Ouder/verzorger van:

Plaats:

Datum:

Handtekening:

Bijlage 2: Afspraken met betrekking tot het uitvoeren van medische handelingen en het toedienen van medicijnen op school

Ondergetekenden (ouder(s)/verzorger(s) en school) verklaren de volgende afspraken met elkaar gemaakt te hebben met betrekking tot uitvoering van een zogenaamde 'medische handeling' en/of het toedienen van medicijnen op school bij:

Naam leerling:

Geboortedatum:

Adres:

Postcode en plaats:

Naam ouder/verzorger:

Telefoon thuis:

Telefoon werk:

Naam huisarts:

Telefoon huisarts:

Naam specialist:

Telefoon specialist:

Afgesproken is dat bij bovengenoemde leerling de voor hem/haar noodzakelijke medische handelingen op school zullen worden uitgevoerd en/of de voor hem/haar noodzakelijke medicijnen zullen worden toegediend door de vader/moeder/een derde² (géén personeelslid van de school/het schoolbestuur),

namelijk (naam):

te bereiken op (tel.nr.):

Deze medische handeling en/of medicijnverstrekking bestaat uit:

-

En is nodig vanwege de ziekte/aandoening:

-

De medische handeling / medicijnverstrekking moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijdstippen:

om uur om uur

om uur om uur

Z.O.Z.

² a.u.b. doorstrepen wat niet van toepassing is

OF:

De medische handeling / medicijnverstrekking mag alleen worden uitgevoerd / toegediend in de hieronder nader omschreven situatie (shock, allergie etc.)

.....
.....

Verder is afgesproken dat:

- de medische handeling / medicijnverstrekking plaats kan vinden in de volgende ruimte:
- als degene die de medische handeling zou verrichten of de medicijnen zou toedienen niet op de afgesproken tijd kan verschijnen, hij/zij de school daarover zo snel mogelijk op de hoogte stelt en aangeeft hoe het opgelost wordt;
- als degene die de medische handeling zou verrichten of de medicijnen zou toedienen, niet op de afgesproken tijd verschijnt zonder bericht, de ouder/verzorger telefonisch wordt benaderd door de schoolleiding en
- de ouder(s)/verzorger(s) bijhouden of de medische handeling / medicijnverstrekking op de juiste tijd en wijze plaatsvindt;

Eventuele aanvullende opmerkingen/afspraken:

.....
.....

Het is voor de gezondheid van uw kind van groot belang dat bovenstaande gegevens actueel zijn. U als ouder(s)/verzorger(s), bent verplicht en verantwoordelijk de gegevens van dit formulier, zolang uw kind bij ons op school zit, actueel te houden en er zorg voor te dragen dat alle noodzakelijke gegevens altijd op school beschikbaar zijn. U verklaart om die reden dan ook dat u eventuele veranderingen direct doorgeeft aan de directie van de school.

Aldus is afgesproken:

Plaats:

Datum:

Ouder/verzorger:

Naam:

Handtekening:

Namens de school:

Naam directeur:

Handtekening:

Bijlage 3: Handelen bij calamiteiten t.g.v. medicijntoediening of medische handelingen

Richtlijnen voor schoolpersoneel bij een calamiteit ten gevolge van:

- het toedienen van medicijnen aan een leerling in een acute situatie;
- het uitvoeren van een medische handeling in een acute situatie

Richtlijnen:

- Laat de leerling niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer de leerling goed en probeer hem of haar gerust te stellen.
- Waarschuw zo snel mogelijk een bedrijfshulpverlener (BHV'er) voor bijstand.
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van de leerling.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of medische handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en, indien van toepassing: welke fout is gemaakt.
- Zorg ervoor dat alle relevante gegevens van de leerling bij de hand zijn (of laat ze direct door iemand opzoeken), zoals:
 - Naam van de leerling
 - Geboortedatum
 - Telefoonnummer van ouders en andere, door de ouders aangewezen, persoon
 - Naam en telefoonnummer van huisarts/specialist
 - Ziektebeeld waarvoor medicijn of medische handeling nodig is.
- Bel de ouders en bij geen gehoor de andere, door de ouders aangewezen persoon:
 - Leg duidelijk uit wat er is gebeurd.
 - Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gezegd/gedaan.
 - Geef in geval van ziekenhuisopname door naar welk ziekenhuis de leerling is gebracht.

Bijlage 4: Wettelijke regels en aansprakelijkheid

De Wet BIG

In de Nederlandse gezondheidszorg wordt onder andere via wet- en regelgeving de kwaliteit van de gezondheidszorg bewaakt. Eén van die wetten is de Wet op de Beroepen in de Individuele gezondheidszorg (wet BIG). Deze wet regelt verantwoordelijkheid en richt zich op individuele beroepsbeoefenaren zoals verpleegkundigen en artsen.

Voorbehouden medische handelingen

Bepaalde medische handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen – mogen alleen worden verricht door artsen. Voorbehouden handelingen zijn handelingen die bij ondeskundige uitvoering (ernstige) risico's met zich meebrengen.

In de Wet BIG worden veertien risicovolle medische handelingen aangemerkt als voorbehouden handelingen. Dit betreft onder andere:

- het geven van injecties
- het inbrengen van een neus/maagsonde
- katheterisaties.³

Anderen dan artsen kunnen dergelijke voorbehouden medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten. Dit moet schriftelijk worden vastgelegd en ondertekend in een bekwaamheidsverklaring. Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat artsen, of door hen aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordigers, zo'n bekwaamheidsverklaring afgeven met het oog op eventuele aansprakelijkheden. Een arts kan ook personeelsleden in het onderwijs handelingsbekwaam achten. Met het delegeren van het verrichten van medische BIG-handelingen moet echter met grote zorgvuldigheid worden omgegaan. Wanneer een arts een schoolpersoneelslid handelingsbekwaam acht, blijft het personeelslid namelijk wettelijk aansprakelijk.

Mensen die niet beroepsmatig voorbehouden handelingen verrichten, zoals patiënten, ouders en familieleden, vallen niet onder de Wet BIG. Zo mag een diabetespatiënt bij zichzelf insuline spuiten en mogen ouders een sonde inbrengen bij hun verstandelijk gehandicapte kind dat niet zelfstandig voedsel tot zich kan nemen. Overigens is op hen, zoals op iedere burger, wél het strafrecht van toepassing dat het veroorzaken van ernstige schade aan personen strafbaar stelt.

Civielrechtelijke aansprakelijkheid

Een schoolpersoneelslid kan civielrechtelijk aansprakelijk gesteld en vervolgd worden voor het foutief toedienen van medicatie of het foutief verrichten van medische handelingen bij calamiteiten. Zelf als ouders het personeelslid toestemming hebben gegeven voor het uitvoeren van medische handelingen bij hun kind kan het personeelslid verantwoordelijk worden gesteld voor zijn/haar acties, als het fout gaat. Deze civielrechtelijke aansprakelijkheid kan de werknemer doorschuiven naar zijn werkgever. Scholen kunnen zich verzekeren tegen claims op basis van civielrechtelijke aansprakelijkheid. Hiervoor sluiten scholen een WA- of bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering af. Deze verzekering dekt de schade die medewerkers aanrichten aan derden, bijvoorbeeld leerlingen. Er moet dan natuurlijk wel sprake zijn van schuld door de werknemer. Scholen die zich willen verzekeren tegen civielrechtelijke claims als gevolg van medicijnverstrekking en medisch handelen, kunnen dit regelen via hun al afgesloten WA- of bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering.

³ Zie voor een volledig overzicht van voorbehouden handelingen Wet BIG – Artikel 36

Verzekeraars stellen vaak als eis dat de school alleen in aanmerking komt voor vergoeding:

- als de school een protocol heeft voor medicijnverstrekking en medisch handelen
- als er in de betreffende situatie volgens dit protocol is gehandeld.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid

Een school of schoolpersoneelslid kan strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld en vervolgd worden voor het foutief toedienen van medicatie of het foutief verrichten van medische handelingen bij calamiteiten als het betreffende personeelslid niet bevoegd was om een medische handeling te verrichten of als hij/zij ernstig nalatig is geweest bij het verrichten van de medische handeling waardoor de leerling ernstige gezondheidsschade heeft opgelopen. Dit is bijvoorbeeld mogelijk als gevolg van het toedienen van de verkeerde medicijnen of het toedienen van een te hoge dosis.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid is niet te verzekeren. Wel kunnen scholen zich vrijwaren van strafrechtelijke vervolging wegens mishandeling of nalatig handelen. Scholen moeten dan kunnen aantonen dat er zorgvuldig is gehandeld, bijvoorbeeld door aan te tonen dat er een protocol aanwezig is waarnaar is gehandeld. Ook moet de school kunnen aantonen dat een medewerker die een medische handeling verricht een door een arts verstrekte bekwaamheidsverklaring heeft.

Aanvullende informatie:

Het is niet mogelijk om de volledige aansprakelijkheid van de werknemer over te dragen aan de school en/of het bestuur. De reden daarvoor ligt met name in de mogelijkheid dat er sprake is van (ernstig) nalatig handelen; ook als hier onbewust sprake van is. Het meest voor de hand liggende voorbeeld hierbij is wanneer de leerkracht zich vergist in de toediening van de juiste medicatie of de dosering. Bij dit laatste zou de leerkracht bijvoorbeeld vergeten kunnen zijn of er al medicatie is verstrekt en de medicatie voor de zekerheid nogmaals verstrekken. Het bovenstaande zou kunnen betekenen dat leerkrachten er veiligheidshalve verstandig aan doen te weigeren om medicatie te verstrekken.

Leerkrachten mogen conform de wetgeving op het gebied van medische handelingen weigeren om medicatie te verstrekken (of medische handelingen te verrichten) zonder dat dit gevolgen heeft voor hun functioneren op de school waar zij werkzaam zijn.

Indien besloten wordt om leerkrachten toch medicatie te laten verstrekken en/of medische handelingen te laten verrichten is het van groot belang om te werken met een juridisch goedgekeurd medisch protocol. Hieraan gekoppeld dient ook het gebruik van bekwaamheidsverklaringen verder uitgewerkt te worden.

Bijlage 5: Medisch handelen in noodsituaties

Burgerlijk Wetboek en Wet BIG

Volgens het Burgerlijk Wetboek mag men in noodsituaties medische handelingen verrichten. **Iedereen wordt namelijk geacht in noodsituaties hulp te verlenen naar beste weten en kunnen en is in dat kader ook altijd aansprakelijk voor zijn (niet) handelen.** Dat is alleen toegestaan als zeker is dat niet snel genoeg de hulp van een arts of medisch deskundige ingeroepen kan worden, bijvoorbeeld via het noodnummer 112. Er is met andere woorden sprake van handelen in een noodsituatie als plotselinge geneeskundige hulp dringend noodzakelijk is en die niet tijdig van een bevoegde is te verkrijgen. Als er geen sprake is van een noodsituatie dan kan men de medische handeling beter overlaten aan een arts of medisch deskundige.

De Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) is alleen van toepassing op het handelen van beroepsbeoefenaren 'buiten noodzaak', dus als geen sprake is van een noodsituatie. De wet geldt dus niet in noodsituaties. De Wet BIG beschermt patiënten tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen door zorgverleners. Maar in noodsituaties moet iedereen naar beste weten en kunnen handelen (zie ook pagina 3-4 van dit protocol).

Voorbeelden van noodsituaties

In het geval van een zeer gevaarlijke of levensbedreigende situatie voor een leerling, moet op school acuut gehandeld worden. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld koortsstuipen, stikken, allergie voor (wespen-)steken of een ernstig ongeluk. In dergelijke noodsituaties wordt van alle burgers, dus ook van leerkrachten, verwacht naar beste vermogen te handelen. Zij mogen dan volgens de wet afwijken van de normale richtlijnen die gelden voor medicatieverstrekking en medisch handelen, uiteraard alléén als er geen andere oplossing mogelijk is.

Indien bekend is dat bij een kind een medische noodsituatie kan ontstaan waarbij een bepaalde medische handeling moet worden verricht (denk bijvoorbeeld aan het gebruik van een EpiPen of Anapen bij een acute, levensbedreigende allergische reactie) dan is het belangrijk dat de personeelsleden die dit vrijwillig op zich nemen, weten hoe zij dit moeten doen. Zij zullen in dat geval onder leiding van een arts, verpleegkundige of de ouders/verzorgers instructie krijgen over de manier waarop de medische handeling in geval van nood moet worden uitgevoerd. Ook zullen zij een bekwaamheidsverklaring moeten hebben om deze medische handeling uit te kunnen voeren.

Bijlage 6: Standpunt college van bestuur AMOS

Als personeelsleden zouden worden betrokken bij de zorg rond een (chronisch) zieke leerling, dan zouden zij daarmee partners in die zorg worden. In zo'n geval is het mogelijk dat personeelsleden gevraagd worden om een medische handeling bij een leerling uit te voeren waartoe zij niet bekwaam zijn. Deze, niet alledaagse, positie van een personeelslid wordt door het College van Bestuur uiterst serieus genomen. **Daarom vindt het College van Bestuur van AMOS dat haar personeelsleden geen medische handelingen mogen uitvoeren.**

In zeer uitzonderlijke situaties en na voorafgaand overleg tussen het College van Bestuur, ouders en een individueel personeelslid, kan een uitzondering worden gemaakt die dan zorgvuldig moet worden vastgelegd en regelmatig moet worden geëvalueerd. Dit zal met name voorkomen bij leerlingen met een extra ondersteuningsarrangement. Met de medewerkers van Lokaal PO wordt dan een passende oplossing gezocht. Het verdient aanbeveling een personeelslid in zo'n situatie een bekwaamheidsverklaring te laten halen. Heeft een personeelslid namelijk geen bekwaamheidsverklaring, dan kan hij bij onoordeelkundig handelen aangesproken worden voor de aangerichte schade. Andersom geldt echter niet dat als een medewerker wel een bekwaamheidsverklaring heeft, hij nooit aansprakelijk zou kunnen zijn.

Het personeelslid dat onbekwaam en/of zonder opdracht van een arts een medische handeling (BIG) verricht, is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan op zijn beurt als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Door helder te zijn over beleidslijnen, (on-)mogelijkheden en door afspraken vast te leggen, wordt zoveel mogelijk zekerheid aan leerling, ouders, personeelsleden en schoolleiding geboden rondom de medische zorg voor leerlingen. Ook voor de verzekeraar van de school / van AMOS moet duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld.